

Марія Іванівна Замелюк,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри теорії та методики
дошкільної освіти
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»,
м. Луцьк, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6352-7908>

УДК 373.2:37.04

DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2\(81\)-76-80](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2(81)-76-80)

Олена Іванівна Беспарточна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
член-кореспондент Української академії
акмеологічних наук,
доцент кафедри психології, педагогіки та філософії
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського,
м. Кременчук, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8210-314X>

ОСОБЛИВОСТІ КАЗКОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ В СИСТЕМІ «ВИХОВАТЕЛЬ–ДИТИНА–БАТЬКИ»

Анотація.

У статті представлено розробку авторського навчального тренінгу. Запропоновано методику казкотворення в системі «вихователь–дитина–батьки». Акцентовано на виокремленні особистісних характеристик учасників освітнього процесу, використанні інтерактивних прийомів, форм і методів роботи вихователя з авторською казкою. У дослідженні наголошено, що завдяки методу казкотворення можна сформувати навички критичного мислення, розв'язання проблем, прийняття рішень, роботи в команді, уміння взаємодії та комунікації.

Ключові слова: казкотворчість; вихователь; дитина; батьки; педагогіка партнерства.

Мета: підвищити психолого-педагогічну компетентність учасників тренінгу в застосуванні казкотворчості в роботі з батьками; показати способи і прийоми роботи з батьками з авторською казкою; розширити уявлення про можливості казок у вирішенні дитячих проблем; розкрити важливість залучення батьків до спільного прочитання, обговорення та складання казок.

Матеріали та обладнання: ноутбук, мультимедійне обладнання, слайдова презентація; пам'ятка «Як складати казку», аркуші А4.

Тренер: Розпочнемо наше заняття з ознайомлення з притчею «Секрет гарного врожаю» (прослуховування притчі). Один фер-

мер часто вигравав конкурси кращими сортами кукурудзи. До нього приїхав кореспондент, щоб написати статтю в газеті. Він почав розпитувати, чи є який-небудь секрет у фермера?

Фермер відповів, що секрет полягає в тому, що він роздає кращі качани для засіву всім своїм сусідам.

– Навіщо ж роздавати найкращі зерна сусідам?

– Бачте, – посміхнувся фермер, – кукурудза запилюється за допомогою вітру. Вітер переносить пилок з моїх полів на поля сусідів, і навпаки. Якщо у сусідів будуть сорти кукурудзи гірші, ніж у мене, то і на моїх полях кукурудза подрібнює.

Допомагаючи іншим – ми допомагаємо собі!
Отже, коли ми роздаємо зерна науки нашим учням, то вони повертаються до нас сторицею. Наша робота сьогодні буде націлена на педагогіку партнерства в системі «вихователь–дитина–батьки».

Тренер з учасниками тренінгу готуються до роботи, створюють позитивну атмосферу. Приймають правила роботи групи.

Тренер: Сьогодні ми з вами дамо відповіді на такі запитання: Смысл казкотворення? Сутність педагогіки партнерства у закладі дошкільної освіти. Як ми працюємо з казкою в системі «вихователь–дитина–батьки»? Прошу вас відповісти на ці запитання і з відповідями створити інтелект-карту «Казкотворчість» (колективне обговорення; рис. 1).

Рис. 1. Інтелект-карта «Казкотворчість»

Отже, казкотворчість – це інтегративна діяльність учасників освітнього процесу в тісній взаємодії щодо розвитку творчого потенціалу дитини дошкільного віку.

Тренер: Прошу вас змоделювати систему роботи з казкотворення (колективне обговорення).

Важливо звернути увагу на те, що комплексна система роботи з казкотворчості акумулює різноманітні техніки: казко-, лялько-, імідж-терапія, арт-терапія, драматизація казок і психодинамічні медитації (рис. 2).

Причому можливості різноманітних технік казкотворчості виявляються в тому, що вони: суттєво формують «моральний імунітет» людини; активують діяльність обох півкуль мозку та відповідних генетичних рівнів; розширюють можливості самопізнання; удосконалюють розвиток енергопотенціалу, чуттєвості, психомоторики, мислення й уяви; забезпечують гармонійний розвиток особистості, душі і духу, що на певному життєвому етапі проявляється мовою казки.

Рис. 2. Техніки казкотворчості

Тренер: Як ви гадаєте, які прийоми казкотворчості є основними? (колективне обговорення; рис. 3)

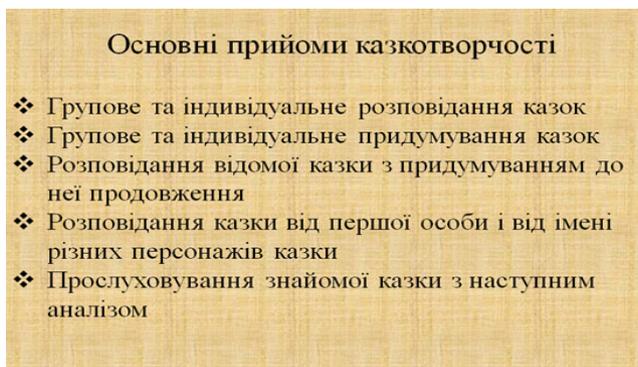

Рис. 3. Основні прийоми казкотворчості

Зауважимо, що казкотворчість водночас постає і здоров'язберігаючою технологією, що є досить важливим фактором. У цьому сенсі можна говорити про лікування казкою. Коли таке лікування є необхідним? Наприклад, воно може допомогти подолати агресивність, примхливість, сором'язливість. Саме казка дає змогу побачити подібні своїм вади та шляхи їх вирішення.

Необхідно пам'ятати, що зміни в емоційно-вольовій сфері особистості впливають на розвиток пізнавальної діяльності. Емоції впливають на всі психічні процеси: сприйняття, відчуття, пам'ять, увагу, мислення, уяву, а також вольові процеси (довільність поведінки, зосередження, стриманість, вміння контролювати емоції).

Тренер: Розглянемо методичну роботу в закладі дошкільної освіти. Зазначу, що мета методичної роботи в закладі дошкільної освіти – вивчення та розвиток педагогічної компетентності кожного педагога; стимулювання та розвиток їх творчого потенціалу (рис. 4).

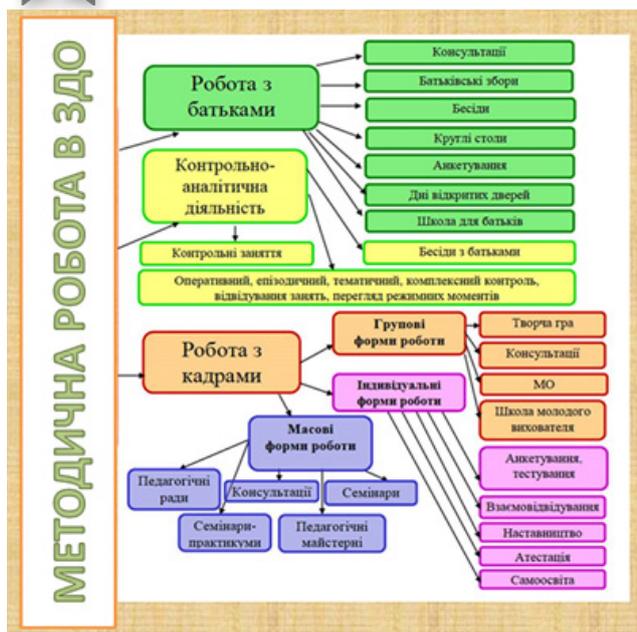

Рис. 4. Методична робота в ЗДО

Тренер: Як можна використовувати казкотворчість у методичній роботі ЗДО? (колективне обговорення). Тепер переходимо до практичної роботи нашого навчання.

Робота з батьками

Тренер: Можете запропонувати батькам пограти гру (рис. 5).

Рис. 5. Гра «Казка ланцюжком»

Тренер: Якого можна дійти висновку? (колективне обговорення)

Отже, у казці завжди протистоять лише неймовірно сильні та дуже слабкі, надзвичайно сміливі й нестерпно боязкі герої. Зрозуміла сутність конфлікту, що відбувся між ними. У казці є як позитивні, так і негативні герої.

Давайте пригадаємо і дамо відповіді на такі запитання: Хто у світі наймудріший? Хто у світі найтихіший? Хто у світі найменший? Хто у світі найбільший? (колективне обговорення).

Робота з педагогічним колективом
Тренер: Пропонуємо провести роботу в групах «Казка навиворіт» (рис. 6).

«КАЗКА НАВИВОРИТ»
Робота в групах

- Придумайте казку, у якій як і де жили кожен із звірів до того, як знайшли дідову рукавичку.
- Розкажіть казку, у якій Змій Горинич є доброю істотою, а Котигоршко, навпаки, має проблемний характер. Змій Горинич має перевиховати Котигоршка.
- Розкажіть казку в якій зміниться характер Кози Дерези після того, як її виженуть із Зайчикової хатки.
- Придумайте казку в якій всі герої казки «Колобок» товаришували та допомагали діду й бабі.

Рис. 6. Робота в групах «Казка навиворіт»

Отже, робота з казкою допомагає виховати у дитини ... (говорять учасники) чуйність і доброзичливість, милосердя і співчуття. Вона навчає виявляти невластиві ознаки предметів та явищ, приймати нестандартні рішення, розвиває творчість.

Тренер: У роботі з дітьми пропоную використовувати такі ігри (рис. 7).

Рис. 7. Варіанти ігор

Тренер: Детально розглянемо форми казкотворчого процесу з дітьми, батьками, педагогічним колективом (колективне обговорення; рис. 8).

«КРЕАТИВНИЙ ВИХОВАТЕЛЬ: ЯКИЙ ВІН?»

ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ НА МАТЕРІАЛІ КАЗКИ «КОНСТРУЮВАННЯ ЗАГАДКИ», «КОНСТРУЮВАННЯ КРОСВОРДІВ»

РОЗРОБЛЕННЯ ПЛАНУ РОБОТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КЛУБУ ТВОРЧО ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ «ЧОМУЧКА-ФАНТАЗЕР»

КОЛЕКТИВНЕ СКЛАДАННЯ КАЗКИ

ВИКОРИСТАННЯ НА ТВОРЧИХ ГОДИНАХ ПРИЙОМІВ АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОЇ УЯВИ ПЕДАГОГА ПІД ЧАС РОБОТИ З КАЗКОЮ: «БІНОМ ФАНТАЗІЇ»; «ФАНТАСТИЧНІ ПІПОТЕЗИ»

«КОУЧИНГ-СЕСІЇ» НА МАТЕРІАЛІ КАЗКИ «КАЗКА НАВИВОРИТ»

БЕСІДА-РОЗДУМ «АВТОРСЬКА КАЗКА – СУБ'ЄКТИВНИЙ ПРОДУКТ ТВОРЧОСТІ»

АУКЦІОН-ВІКТОРИНА «СКАРБИНИЦЯ ДУМОК» ПРО КАЗКУ

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ «КАЗКОВІ СЮЖЕТИ»

МАЙСТЕР-КЛАСИ НА МАТЕРІАЛІ СКЛАДАННЯ АВТОРСЬКИХ КАЗОК «УЯВНА ПОДОРОЖ», «КОЛЬОРИ КАЗОК», «ЗАКІНЧИ РОЗПОВІДЬ», «ДИВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ»

ДІЛОВА ГРА «Я – ТВОРЕЦЬ»

«АУКЦІОН-ПРЕЗЕНТАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІДЕЙ» ВИЯВЛЕННЯ ПЕДАГОГАМИ КРЕАТИВНОСТІ В ОРГАНІЗАЦІЇ АУКЦІОНУ

СКЛАДАННЯ «КРЕАТИВНОГО ПОРТФОЛІО ВИХОВАТЕЛЯ»

ГРА «БУДУЄМО МУЗЕЙ КАЗОК»

ЗАНЯТТЯ-ТРЕНІНГ «Я – ТВОРЧА ОСОБИСТІСТЬ»

Рис. 8. Форми казкотворчого процесу

Отже, змістова сутність авторської казки розкривається педагогікою партнерства в системі «вихователь–дитина–батьки» у процесі спільної діяльності казкотворчого процесу, успішність якого залежить від того, наскільки креативним є самі дорослі (вихователь та батьки), які хочуть розвивати дитину дошкільного віку.

Рефлексія

Вправа «Що даю? і Що чекаю?»

Мета: розвиток навичок самоаналізу, само-рефлексії.

Тренер пропонує умовно поділити аркуш паперу А4 на дві частини: «Що даю?» і «Що чекаю?». На одній частині учням пропонують намалювати те, як учасник пропрацював на занятті і що отримав від них.

Обговорення малюнків: Що я відчував, коли працював над малюнком?

Вправа «Куб рефлексії»

Мета: підбиття підсумків групової роботи

Учасники мають матеріальний куб, який вони котять, щоб разом роздумувати та робити висновки. На кубі є сторони: «Запам'ятай це»; «Зрозумійте це»; «Застосуйте це»; «Аналізуйте це»; «Оцініть це»; «Створи його». Куб насправді допомагає учасникам подумати про своє колективне навчання. Під час вправи вони будуть використовувати таксономію відображення, щоб побудувати своє відображення на найглибших рівнях. Прямі запитання допомагають студентам

на кожному рівні цієї систематики. Веселий куб сприяє колективному досвіду рефлексії.

Використані літературні джерела

1. *Барабаш О.* Педагогіка партнерства – сучасний тип взаємодії між учасниками освітнього процесу. *Учитель початкової школи.* 2018. С. 3–7.

2. *Гапоненко Л.* Розвиток рефлексії як психологічного механізму корекції професійної поведінки у педагогічному спілкуванні. *Педагогіка і психологія.* 2001. № 3–4. С. 81–89.

3. *Замелюк М.* Казкотерапія як інноваційна здоров'язбережувальна технологія у просторі сучасного дошкільного закладу. *Науковий вісник СХУ імені Лесі Українки.* 2017. № 2 (351). С. 14–19. (Серія : Педагогічні науки).

4. *Замелюк М.І., Козігора М. А., Оксенчук Т.В.* Вплив сімейних відносин на особистість дитини. Наукові записки *Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.* Частина II. 2020. Вип. 178. С. 256–258. (Серія : Педагогічні науки).

5. *Магдисяк Л.І.* Психологічна допомога дитині та сім'ї: програма вибіркової навчальної дисципліни. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 12 с.

6. *Микитенко Л.С.* Партнерство вчителів та батьків на шляху формування в учнів готовності до самореалізації. Матеріали XI Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій / [Упор. Г.А. Назаренко]: у 2-х т. Т. 2. Черкаси : КНЗ «ЧОПОПП ЧОР». 2019. С. 108–110.

7. *Prima R., Zameluk M.* Twórczy rozwój dziecka w wieku przedszkolnym przez środki bajki autorskiej. Praca zbiorowa pod redakcją Mirosława Nyczaj-Drąg «Obraz Edukacji dziecka w Polsce i na Ukrainie» wydawnictwo internetowe e-bookowo, Wydanie I, 2015. С. 169–179.

References

1. *Barabash, O.* (2018). Pedagogika partnerstva – suchasnyi typ vzaiemodii mizh uchasnykamy osvitnoho protsesu [Pedagogy of partnership - a modern type of interaction between participants in the educational process]. *Uchytel pochatkovoi shkoly – Primary school teacher.* S. 3–7.

2. *Haponenko, L.* (2001). Rozvytok refleksiinii yak psykhologichnoho mekhanizmu korektsii profesiinnoi povedinky u pedahohichnomu spilkuванні [Development of reflection as a psychological mechanism for the correction of professional behavior in pedagogical communication]. *Pedahohika i psykhohohiia – Pedagogy and psychology.* 3-4. P. 81–89.

3. *Zameliuk, M.* (2017). Kazkoterapiia yak innovatsiina zdoroviazberezhuvalna tekhnohiia u prostori suchasnoho doshkilnoho zakladu [Fairy-tale therapy as an innovative health-preserving technology in the space of a modern preschool institution]. *Naukovyi visnyk SNU imeni Lesi Ukrainky – Scientific Bulletin of the Lesya Ukrainka National University.* 2(351). P. 14–19.

4. Zameliuk, M.I., Kozihora, M.A., & Oksenchuk, T.V. (2020). Vplyv simeinykh vidnosyn na osobystist dytyny [The influence of family relationships on the child's personality]. *Naukovi zapysky Tsentralnoukrajinskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka – Scientific notes of the Central Ukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko*. Vol. 178. Ch. II. P. 256–258.

5. Mahdysiuk, L.I. (2020). *Psykhologichna dopomoha dytyni ta simi: prohrama vybirkoivoi navchalnoi dysytsyliny [Psychological care for children and families: a program of elective courses]*. Lutsk, 12 p.

6. Mykytenko, L.S. (2019). Partnerstvo vchyteliv ta batkiv na shliakhu formuvannia v uchniv hotovnosti do samorealizatsii [Partnership of teachers and parents on the way of forming students' readiness for self-realization]. *Materialy KHI Mizhnarodnoho festyvaliu pedahohichnykh innovatsii – Materials of the XI International Festival of Pedagogical Innovations*. Cherkasy. Vol. 2. P. 108–110.

7. Prima, R., & Zameluk, M. (2015). Twórczy rozwój dziecka w wieku przedszkolnym przez środki bajki autorskiej. Praca zbiorowa pod redakcją Mirosława Nyczaj-Drąg «Obraz Edukacji dziecka w Po/lsce i na Ukrainie» wydawnictwo internetowe e-bookowo, Wydanie I, S. 169–179.

Zamelyuk Mariia, Bespartochna Olena. Peculiarities of the Fairy-tale Process in the System “Educator-Child-Parents”.

Summary.

The article presents the author's training development. The fairy tale creation method in the system “educator-child-parents” is offered. The emphasis is placed on the highlighting participants' personal characteristics in the educational process, the use of interactive techniques, the educator's forms and methods of work with the author's tale.

With the help of the author's fairy tale, the child learns to know the world around him/her, distinguishing between good and evil, to build relationships with others, because in the process of fairy tale creation the author's free imagination and people's everyday life are combined. The joint activity of an adult and a child in composing a fairy tale has significant opportunities in the development of pre-schoolers' creativity, forms their artistic taste, activates the need for independent and extraordinary thinking, enriches the inner world, develops the creative imagination.

In the storytelling process, each character goes through problematic situations, solves problems (technical, organizational, esoteric, moral), and at the same time, develops as a person (his/her feeling, aesthetic perception), thinking, gaining knowledge and skills, improving their spiritual world, enriching ethical norms of behavior.

It is a positive emotional childhood experience that provides the basis for positive self-realization of a growing personality. Therefore, the formation and correction of the emotional and personal sphere shortcomings must be considered as one of the most important, priority tasks of education, child development in the system “educator-child-parents”.

A fairy tale allows a child to identify with a character close to him/her, to compare himself/herself with the hero. This contributes to the manifestation of the child's independence, which is inaccessible in other circumstances, which is the result of an imaginary assistance to the heroes, helps not only to see but also to solve any difficulties not only in family life but also in establishing interpersonal contacts.

Thanks to the method of storytelling, it is possible to develop critical thinking, problem solving, decision making, teamwork, interaction and communication skills.

Key words: fairy tale creation; educator; child; parents; partnership pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 12 квітня 2021 року